

Espadàniques

XYZ

Notícies, articles i reflexions sobre els pobles de la serra d'Espadà. Podeu fer-nos arribar informacions al correu espadaniques@gmail.com. Twitter: @espadaniques

Què és Espadàniques?

dimarts, 23 de maig de 2023

L'art parietal paleolític de la cova de la Penya I (Eslida)

per **Josep Casabó Bernad**

Arqueòleg. Conselleria d'Educació, Cultura i Esport. Generalitat Valenciana

Foto de l'autor: La Marina Plaza

ESPADÀNQUES vol agrair a l'arqueòleg Josep Casabó la seua disponibilitat absoluta quan li vam demanar un article divulgatiu sobre les troballes paleolítiques d'Eslida. Moltes gràcies, Josep!

El 6 de juny de 2020, Joanmi Masip i Héctor Cardona, membres de l'Espeoloclub de la Vall d'Uixó, descobriren un panell amb una sèrie de gravats en la paret més fonda de la cova, allà on la llum del sol no arriba. Pocs dies després m'acompanyaren a veure-les i recorde que aquell dia per a mi es va produir un miracle. Aquest és el relat del que sabem i sobretot del que encara no sabem, però abans convé fer una xicoteta introducció perquè els lectors entenguen la importància de la troballa i la situen en el temps.

La Prehistòria és el període més llarg i antic de la història de la humanitat. Començà fa més de 2,6 milions d'anys, i al llarg de tot aqueix ocea de temps van succeir la major part de les fites que convertiren els primitius homínids en els éssers conscients que ara som. La major part de la Prehistòria correspon al Paleolític, un període anterior al descobriment de l'agricultura, la ramaderia, la ceràmica i els metalls, durant el qual l'economia dels nostres avantpassats consistia en la caça i la recol·lecció, la qual cosa els obligava a mantindre's sempre en moviment, cercant els llocs on hi havia aliment i refugi. Fa només uns 50.000 anys arribà a Europa una nova espècie provinent d'Àfrica, la nostra, i 5.000 anys després cohabitava en la península Ibèrica amb els neandertals. Sembla que l'art apareix just un poc abans de la nostra arribada, però es desenvoluparà enormement amb nosaltres.

Però durant tot aquest temps que suposa gairebé el 99,9 % del passat del gènere *Homo*, no disposem de textos escrits que ens ajuden a conèixer i interpretar el passat. És per això que els prehistoriadors hem hagut de desenvolupar tota una sèrie de estratègies i tècniques per tal d'obtenir informació que ens ajude a reconstruir el passat a partir de les deixalles que deixaren els nostres avantpassats. Restes de menjar, objectes d'ornament, eines de pedra, banya o os, pol·len i ADN fòssil, llavors, carbons i els sediments mateixos són tresors que ben interrogats ens contaran tot allò que volem saber.

A les acaballes del primer quart del segle XXI podem afirmar que a partir del registre arqueològic i de l'aplicació d'un bon grapat de ciències auxiliars hem sigut capaços de reconstruir, per més que siga a grans trets, l'evolució i mode de vida de les antigues societats humanes. En posaré alguns exemples. Les restes de fauna trobades durant l'excavació d'un jaciment ens diuen quins animals entraven en el menú, com es processava la carn, quins ecosistemes s'explotaven, en quina època de l'any es caçaren, i fins i tot si foren consumits per humans o carnívors. Els mamífers menuts com ratolins, talps i musaranyes són molt sensibles als canvis climàtics, i la seua presència o absència ens donarà informació paleoclimàtica. Els carbons, llavors i pol·len ens permeten reconstruir la vegetació que envoltava l'assentament en un període concret, quines espècies s'empraven per a escalfar-se o menjar i fins i tot obtenir datacions per carboni-14. L'estudi dels sediments ens permet reconstruir el clima, i altres elements com els objectes de pedra, els mol·luscs marins o altres objectes exòtics ens permeten reconstruir la tecnologia, les rutes migratòries i els contactes comercials.

Fins ací sembla que els prehistoriadors podem estar ben satisfets del nostre treball, més encara quan durant els darrers anys el desenvolupament de la paleogenètica està posant cap per avall el que creíem conèixer de l'evolució humana i de les seues migracions. Però hi ha un fet que se'ns escapa, que sempre resulta difícil d'atrapar; em referisc a les manifestacions gràfiques de la Prehistòria, a allò que sovint s'anomena *art* i que no sempre ho és.

Les troballes d'art prehistòric no són freqüents, més encara si el que busquem són manifestacions gràfiques paleolítiques, és a dir, les primeres representacions de les societats caçadores recol·lectores (65.000-10.000 anys abans del present). De fet, trobar art paleolític és extremadament difícil, d'ací la gran importància de la cova de la Penya I d'Eslida, malgrat les seues escasses figuracions.

Després d'aquesta breu introducció podem preguntar-nos, què és l'art paleolític? Quin és el seu significat? Quina informació podem obtenir d'ell? Com ens ajuda a comprendre la ideologia dels seus autors? Són moltes preguntes i no tenim tantes respostes; de fet, si el lector m'accepta un consell, desconfieu d'aquells que diuen saber-ho tot, perquè el més segur és que no sàprien res. A hores d'ara creiem que les representacions gràfiques són una espècie de via de comunicació, una mena d'escriptura a través de la qual es contenen històries i es dona informació. La tragèdia és que no coneixem el codi per a desxifrar-lo, tenim el llibre davant però no sabem llegir.

Si parlem d'art paleolític, a molts de vostres els vindran al cap imatges com els bisons d'Altamira, les mans en negatiu del Castillo, els bous i cavalls de Lascaux, i potser alguns més inquietos conixeran els frisos amb cavalls, lleons, ossos, rinoceronts i tota mena d'animals de la cova francesa de Chauvet. Però un bou pintat en una paret representa veritablement això?, un bou? Posaré un exemple: imagineu una planxa metàl·lica triangular, pintada en blanc, amb les vores roges i enmig, damunt del

Aprenem junts

147,760

Entrades més llegides

On estan els tresors amagats pels moriscos expulsats?

Espadànics als camps de concentració nazis

En memòria de Walter Ridge (1871-1951), un anglès d'Eslida

Pere Calders: de maniobres per la serra d'Espadà

Vegetació endèmica en la serra d'Espadà

La identitat "churra": només un problema de noms?

Els camins empedrats: un patrimoni a valorar

Arxiu

▼ 2023 (6)

▼ de maig (1)

L'art parietal paleolític de la cova de la Penya I...

► d'abril (2)

► de març (2)

► de febrer (1)

► 2022 (11)

► 2021 (7)

► 2020 (13)

► 2019 (25)

► 2018 (4)

► 2017 (10)

► 2016 (15)

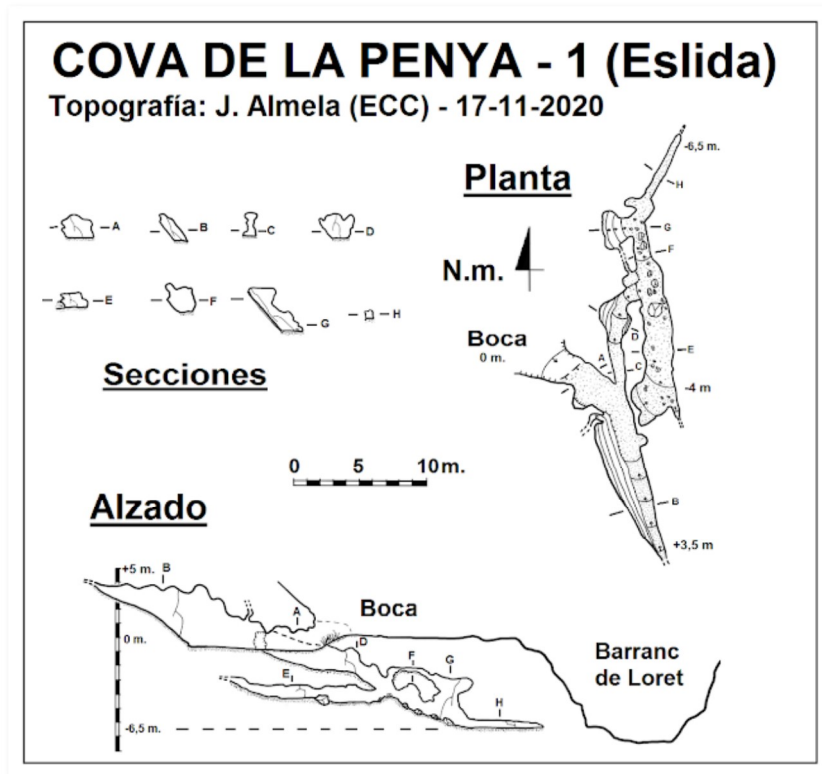
► 2015 (23)

► 2014 (16)

Traducció

blanc, un bou pintat amb negre. Efectivament, és un senyal de trànsit i no, no vol dir *bou*.

Si interpretar les representacions figuratives és un maldecap, imaginem per un moment que el que tenim davant són representacions no figuratives, abstractes, signes, figures senzilles, a vegades geomètriques i a vegades simples traços rectes, corbats, en ziga-zaga o espirals. Doncs això és el que hi ha a la cova de la Penya I d'Eslida. De fet, aquest tipus de figuracions són les més nombroses en qualsevol cova prehistòrica, però com que no tenen tant de *glamour* i sovint no apareixen en les publicacions divulgatives, la gent no les coneix. Mantenim la hipòtesi que tant les representacions figuratives com les que no, són en última instància part d'un sistema de comunicació, per la qual cosa la seua importància res té a veure amb els seus valors estètics.

Situada a 352 metres d'altitud, la cova de la Penya I és una cavitat localitzada als afores del municipi d'Eslida, molt pròxima al punt on el barranc de l'Oret s'uneix al barranc d'Aín per a formar la rambla d'Artana. La seua proximitat al municipi fa que siga molt coneguda pels veïns i també pels espeleòlegs, ja que està a pocs metres de la cova de l'Ametler, una cavitat de major recorregut i dificultat que forma part del mateix sistema càrstic. La cova és de dimensions reduïdes, s'accedeix per una boca de quasi dos metres d'amplària per una mica més de dos metres d'alçada que dona pas a una xicoteta galeria que connecta amb una altra paral·lela però a major profunditat, a la qual s'arriba per un curt corredor en rampa. Just on connecten ambdues galeries es troba la paret amb les grafies.

Fins ara s'ha localitzat un únic panell, lleugerament desplomat, d'uns dos metres d'ample per un d'alt en el qual s'aprecien una infinitat de traços incisos molt fins, que formen feixos de línies paral·leles, de vegades convergents, rectes o corbes, verticals, horitzontals o inclinades que se superposen en un intricat embull on creiem que, emmascarades per les superposicions de traços, hi ha alguna representació figurativa però no estarem segurs fins que puguem fer el calc i l'estudi amb detall.

Seleccionar idioma ▼

Con la tecnología de [Google Traductor de Google](#)

Companys de camí

- Parc Natural SE: institucional
- SASE
- Revista 'Camp de l'Espadar'
- GOTERRIS: per dalt les muntanyes
- Camins en la natura
- Castells, torres i fortaleses de l'Espadà
- Caminatasalas8
- Club Desplome Onda
- Centro Excursionista Alto Mijares
- Club Excursionista Alto Palancia
- Caminando con Carlos
- GEBAL
- Patrimoni en extinció
- La GC en Levante

Cercar en este blog

Cerca

Subscriu-te a

Entrades ▼

Comentaris ▼

Penya I no és un lloc aïllat; ben a prop està la Covatilla d'Aín que també té figuracions paleolítiques, i on hi ha art prehistòric ha d'haver-hi poblament del mateix període. Els jaciments més propers del Paleolític Superior estan situats al terme de la Vall d'Uixó, en la vessant est de la serra, a una distància entre 8 i 10 km cap al sud-est. Però molt més a prop està el Pinar d'Artana, un assentament a l'aire lliure del Paleolític Mitjà datat entre 88.000 i 87.000 anys abans del present. Malgrat les noves troballes a la península Ibèrica, no estem suggerint que els neandertals foren els autors dels gravats, però a hores d'ara tampoc no podem descartar-ho.

El més probable és que es realitzaren en algun moment del Paleolític Superior, i trobar la figura gravada d'algun animal ens ajudaria a precisar la fase concreta. Per això, fa uns mesos que s'ha presentat un projecte de documentació en què col·laborarem diversos especialistes i institucions com la Direcció Territorial d'Educació, Cultura i Esport i l'IVACOR, tots dos de la Generalitat.

Si al principi del text agraïem l'acció de l'Espeleoclub de la Vall d'Uixó, no volem acabar sense fer el mateix amb l'Ajuntament d'Eslida, i en especial a la seua alcaldessa, al regidor i al personal municipal, que en tenir constància de la troballa improvisaren un tancament provisional per evitar danys als gravats i després han sol·licitat l'ajuda cofinançada als Béns Immobles que cada any publica la Generalitat per poder tancar dignament la cova i condicionar-la per poder documentar-la com cal.

Més informació sobre la troballa i sobre la cova en estos enllaços:

<http://cavitats-subterrànies.blogspot.com/2022/01/cavidades-cerradasreguladas-de-la.html>

<http://www.cuevascastellon.uji.es/ES6Do1.php?id=1898>

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.4850655944988498&type=3>